Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU8

Penningtvätt, m.m.

JuU8

1998/99
JuU8

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet ett regeringsförslag om bl.a. ändringar i brottsbalken och lagen om åtgärder mot penningtvätt. Den föreslagna lagstiftningen innebär att penningtvättsbegreppet i sistnämnda lag kommer att omfatta också förfaranden där det bakomliggande brottet inte utgörs av ett brottsligt *förvärv*. I brottsbalken införs ett nytt brott, penninghäleri. Penninghäleri kommer att omfatta såväl vissa fall av penningtvätt, som i dag är straffbara som häleri, som vissa åtgärder som är ägnade att dölja att någon annan har berikat sig genom brott på annat sätt än genom förvärv, t.ex. genom vissa skatte- och tullbrott. Skyldigheten för företag, som omfattas av penningtvättslagen, att lämna uppgifter till Finanspolisen utvidgas. Även kretsen av uppgiftsskyldiga företag utvidgas. En ny lag om penningtvättsregister ger uppgiftsskyldiga företag rätt att föra register över uppgifter som de har lämnat till Finanspolisen.

Utskottet tillstyrker i huvudsak regeringens förslag. Utskottet föreslår dock att lagen om penningtvättsregister skall gälla inte bara automatisk utan även manuell behandling av personuppgifter.

Till betänkandet har fogats tre reservationer, samtliga (m).

Propositionen

I proposition 1998/99:19 har regeringen (Finansdepartementet) föreslagit att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt,
3. lag om penningtvättsregister, och
4. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385).

I samband med propositionen behandlar utskottet en motion som väckts med anledning av propositionen.

Lagförslagen, som har granskats av Lagrådet, har fogats till betänkandet, se bilaga 1.

Motionen

1998/99:Ju3 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förnyade överväganden angående straffansvar för företag och där verksamma personer som åsidosätter granskning- eller uppgiftsskyldigheten,

3. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i 9 § lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring vad gäller revisors agerande vid misstanke om brott i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Inledning

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslöt den 16 november 1995 att tillkalla en särskild utredare för att utreda vilka åtgärder som kunde och borde vidtas för att effektivisera bekämpningen av penningtvätt och annan kvalificerad ekonomisk brottslighet. Till särskild utredare utsågs numera kammarrättspresidenten Per Anclow. Utredningen, som antog namnet Penningtvättutredningen, överlämnade i mars månad år 1997 betänkandet Bekämpande av penningtvätt (SOU 1997:36). I betänkandet lade utredningen fram förslag till en ny lag om penningtvätt med förändringar av den straffrättsliga regleringen av penningtvätt samt förslag till upphävande av lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt (penningtvättslagen) och införande av penningtvättsregister. Vidare föreslog utredningen ett nytt institut, kallat frysning, som skulle göra det möjligt att under en kortare tid hejda en misstänkt penningtvättstransaktion. Utredningen föreslog dessutom regler om skyldighet att lämna uppgifter till tullmyndighet och rätt för tullen att kvarhålla medel under viss tid. Betänkandet har remissbehandlats.

Inom Finansdepartementet har i februari 1998 utarbetats en promemoria om anmälningsskyldighet för revisorer vid misstanke om vissa slag av häleri (dnr Fi98/501). Promemorian har remissbehandlats.

Till grund för förslagen i propositionen ligger dels Penningtvättutredningens förslag såvitt avser den straffrättsliga regleringen av penningtvätt, administrativa bestämmelser om penningtvätt och penningtvättsregister, dels förslagen i den nyssnämnda promemorian.

Gällande rätt

Med penningtvätt förstås åtgärder som vidtas i syfte att dölja eller omsätta vinning av brottslig verksamhet. Lagbestämmelser rörande penningtvätt finns dels i brottsbalken, dels i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt (penningtvättslagen).

Brottsbalken

Förfaranden som innefattar penningtvätt kan vara straffbara som häleri eller häleriförseelse enligt bestämmelserna i 9 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken (BrB). Genom lagstiftning år 1991 utvidgades häleribestämmelserna i 9 kap. 6 § med två nya stadganden, punkterna 3 och 4, som är särskilt riktade mot penningtvätt (prop. 1990/91:127, bet. 1990/91:JuU32, rskr. 1990/91:323). Enligt 9 kap. 6 § första stycket 3 BrB döms sålunda för häleri den som otillbörligen främjar möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendom som härrör från brottsligt förvärv eller värdet av sådan egendom. Av 9 kap. 6 § första stycket 4 framgår att straffansvar för häleri också drabbar den som med uppsåt att dölja egendomens ursprung medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv. Härutöver gäller att också de övriga bestämmelserna om häleri kan vara tillämpliga på förfaranden som kan betecknas som penningtvätt.

Straffbestämmelserna i 9 kap. 6 § första stycket 3 och 4 BrB är tillämpliga endast på egendom som härrör från brottsliga förvärv. Exempel på brottsliga förvärv är förvärv genom stöld, bedrägeri eller förskingring. Andra exempel på brottsliga förvärv är muta, spelvinst genom dobbleri, inkomst genom koppleri samt byte som nedlagts vid jakt eller fiske på förbjudet område eller på förbjuden tid. Begränsningen till egendom som härrör från brottsligt förvärv utesluter ansvar för häleri för den som hjälper någon annan att omsätta egendom i syfte att dölja att denne har berikat sig genom sådana skatte- eller tullbrott som innebär att skatt, tull eller annan avgift undandras staten. Vinst som uppkommit genom sådana skatte- eller tullbrott anses nämligen inte härröra från brottsligt *förvärv*.

Penningtvättslagen

Penningtvättslagen trädde i kraft den 1 januari 1994 (prop. 1992/93:207, bet. 1992/93:JuU37, rskr. 1992/93:375). Lagen grundar sig på ett EG-direktiv mot penningtvätt (91/308/EEG).

Enligt dess 1 § har lagen till syfte att förhindra sådana åtgärder med avseende på egendom som har förvärvats genom brott som kan medföra att denna egenskap hos egendomen fördöljs, att den brottslige får möjlighet att undandra sig rättsliga påföljder eller att återanskaffandet av egendomen försvåras samt sådana åtgärder som innefattar förfogande över och förvärv, innehav eller brukande av egendomen (penningtvätt). Sådana förfaranden kan vara straffbara enligt häleribestämmelserna i brottsbalken, men penningtvättslagen har ett vidare tillämpningsområde.

Lagen gäller i dag för företag som driver bankrörelse, livförsäkringsrörelse, värdepappersrörelse, valutaväxlingsrörelse och verksamhet enligt lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet. Det rör sig alltså om företag som står under Finansinspektionens tillsyn eller som är anmälningsskyldiga till myndigheten.

Företag som omfattas av lagen får, enligt 3 §, inte medvetet medverka vid transaktioner avseende medel som kan antas härröra från brottsliga förvärv av allvarligare slag. Med sådant förvärv avses förvärv genom brott där fäng-

else i mer än sex månader ingår i straffskalan. Enligt 4 § skall företagen kontrollera identiteten hos den som vill inleda en affärsförbindelse med företaget. Med affärsförbindelse avses ett affärsförhållande av mera stadigvarande slag. Identitetskontroll skall alltid utföras vid transaktioner som överstiger 110 000 kr. Detsamma gäller om transaktionen inte överstiger detta belopp men kan antas ha samband med en annan transaktion och tillsammans med denna överstiger beloppet. Om summan inte är känd vid tidpunkten för en transaktion, skall kundens identitet kontrolleras så snart summan överstiger det angivna värdet. Identitetskontroll behöver dock inte utföras beträffande finansiella företag med hemvist inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Detsamma gäller om transaktionen görs till ett konto som tillhör någon vars identitet tidigare har kontrollerats enligt penningtvättslagen.

Identitetskontroll skall enligt 7 § alltid ske, oavsett beloppets storlek, om det kan antas att en transaktion avser medel som härrör från ett brottsligt förvärv av allvarligare slag. Vid bedömningen av om transaktionen är av sådant slag skall dess art och omfattning beaktas, men även andra omständigheter, t.ex. kundens uppträdande. Med transaktionens art avses sättet på vilket den genomförs och med omfattningen beloppets storlek.

Enligt 9 § skall företagen granska alla transaktioner beträffande vilka företaget har skäl att anta att transaktionen avser medel som härrör från ett brottsligt förvärv av allvarligare slag. Företaget skall därvid lämna uppgifter till Rikspolisstyrelsen eller den polismyndighet regeringen bestämmer om alla omständigheter som kan tyda på penningtvätt. Regeringen har inte bestämt någon polismyndighet, och i praktiken lämnas uppgifterna till finanspolisen. Har företaget lämnat uppgifter till finanspolisen, följer av 3 § att företaget inte får utföra transaktionen. I 10 § föreskrivs att ett företag som lämnat uppgifter enligt 9 § inte kan göras ansvarigt för att det brutit mot någon sekretessregel, t.ex. bestämmelserna om banksekretess. Paragrafen gäller även styrelseledamöter och anställda som lämnat uppgifter för företagets räkning.

Om Finansinspektionen vid en inspektion av företag eller på annat sätt får kännedom om transaktioner avseende medel som kan antas härröra från brottsliga förvärv av allvarligare slag, följer av 12 § att inspektionen skall underrätta finanspolisen om transaktionerna.

Företagen skall enligt 13 § ha rutiner till förhindrande av att de utnyttjas för transaktioner som har samband med brottsliga förvärv. Företagen skall svara för att de anställda får information och utbildning för ändamålet. Finansinspektionen har genom föreskrifter och allmänna råd angivit vilka rutiner som skall följas och vilken information och utbildning som skall tillhandahållas (FFFS 1994:9 och 10).

Penningtvättslagen innehåller inte någon bestämmelse om sanktioner mot den som bryter mot lagens bestämmelser. Det förutsätts att bestämmelserna skall kunna upprätthållas med stöd av arbetsrättslig lagstiftning och de avtal som träffats på arbetsrättens område samt med hjälp av det sanktionssystem som Finansinspektionen förfogar över i sin tillsynsverksamhet (prop. 1992/93:207 s. 11, bet. 1992/93:JuU37 s. 7).

Regeringen föreslår att en ny straffbestämmelse, penninghäleri, förs in i brottsbalken för att öka möjligheterna att komma till rätta med penningtvätt. Bestämmelsen skall omfatta sådana förfaranden som i dag regleras i 9 kap. 6 § första stycket 3 och 4 brottsbalken. Ansvar skall också stadgas för den som bistår med att dölja att annan har berikat sig genom brottslig gärning på annat sätt än genom förvärv, t.ex. genom vissa former av skatte- och tullbrott.

Det föreslås även att tillämpningsområdet för penningtvättslagen utvidgas till att avse transaktioner där det bakomliggande brottet till penningtvätt utgörs av skatte- eller tullbrott. Banker, försäkringsbolag och andra institut som omfattas av lagen kommer därvid också att ha skyldighet att granska och lämna uppgifter till Rikspolisstyrelsen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, om transaktioner som skäligen kan antas vara ägnade att dölja att någon har berikat sig genom skatte- eller tullbrott.

Vidare föreslås en utvidgning av kretsen gransknings- och uppgiftsskyldiga företag i penningtvättslagen till att även omfatta den som bedriver verksamhet enligt lagen om försäkringsmäklare.

Företag, som är skyldigt att lämna uppgifter om misstänkt penningtvätt till polisen, skall enligt förslaget på begäran av polisen lämna de ytterligare uppgifter som behövs för utredningen. När sådana uppgifter har lämnats, skall även annat uppgiftsskyldigt företag lämna de uppgifter för utredningen om penningtvätt som polisen begär.

Några sanktioner för företag som omfattas av uppgiftsskyldigheten och som bryter mot bestämmelserna i lagen föreslås inte för närvarande. Däremot föreslås att den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosätter gransknings- eller uppgiftsskyldigheten eller bryter mot meddelandeförbudet i lagen skall kunna dömas till böter.

Den som yrkesmässigt bedriver handel med antikviteter, konst, ädelstenar, metaller, skrot eller transportmedel, förmedling av fastigheter eller bostadsrätter eller också lotteri- och spelverksamhet föreslås bli skyldig att, på begäran av polisen, lämna de uppgifter som myndigheten anser vara av betydelse vid utredning om penningtvätt.

En ny lag om penningtvättsregister föreslås. Företag som omfattas av uppgiftsskyldighet skall enligt den föreslagna lagen få rätt att med hjälp av automatisk databehandling föra register över sådana uppgifter som företaget lämnat till polisen med stöd av penningtvättslagen.

Det föreslås även att en revisor, som i samband med granskning av ett bolag finner att en styrelseledamot eller den verkställande direktören kan misstänkas för penninghäleri, skall göra anmälan därom till åklagare. Syftet med bestämmelsen är att bekämpa sådana brottsliga gärningar som utgör penningtvätt.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1999.

Utökad uppgiftsskyldighet

I motion Ju3 (m) yrkas avslag på förslaget till ändring i 9 § penningtvättslagen. Enligt motionärerna inger förslaget starka betänkligheter från integritetssynpunkt.

Regeringens förslag till ny lydelse av 9 § i ifrågavarande del innebär att ett företag som lämnat uppgifter till polisen om en misstänkt penningtvättstransaktion skall vara skyldigt att på begäran av polisen lämna de ytterligare uppgifter som behövs för utredningen om penningtvätt. När uppgifter lämnats skall även andra företag som omfattas av penningtvättslagen vara skyldiga att lämna de uppgifter för utredningen om penningtvätt som polisen begär.

I fråga om motiven för bestämmelsen anför regeringen i huvudsak följande.

Av 1 kap. 10 § bankrörelselagen (1987:617) framgår att enskildas förhållande till bank inte obehörigen får röjas. Motsvarande bestämmelser finns i lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet och lagen (1991:981) om värdepappersrörelse. För övriga företag som omfattas av penningtvättslagen saknas sådana särskilda sekretessbestämmelser. Om ett företag genom lag har ålagts skyldighet att lämna vissa uppgifter – såsom är fallet i 9 § penningtvättslagen – kan uppgiftslämnandet aldrig anses ha skett obehörigen.

Inledande av förundersökning anses bryta sekretess. Av 23 kap. 6 § rättegångsbalken framgår att under förundersökning må förhör hållas med envar som kan lämna uppgifter av betydelse för utredningen. Till följd av den bestämmelsen har polisen således rätt att ställa frågor, även om ingen kan tvingas lämna uppgifter. Uppgiftslämnande med stöd av detta lagrum har i praxis ansetts innebära att röjande av uppgift inte skett obehörigen, dvs. inte varit stridande mot sådan lagstiftning om banksekretess eller motsvarande som kan ha gällt för uppgiftslämnaren.

För tid fram till dess att förundersökning inleds är situationen emellertid annorlunda. Bestämmelsen i 9 § penningtvättslagen medför att sekretessen i viss mån bryts, eftersom företag som omfattas av lagen åläggs att lämna uppgifter till finanspolisen om alla uppgifter som kan tyda på penningtvätt. Om ett företag lämnar sådana uppgifter anses emellertid nuvarande sekretessbestämmelser begränsa möjligheterna för polisen att infordra kompletterande uppgifter innan förundersökning inleds. Enligt de uppgiftsskyldiga företagen har detta medfört vissa avvägningsproblem, eftersom företagen kan bli skadeståndsskyldiga om sekretessbelagda uppgifter lämnas obehörigen. För polis och åklagare är det å andra sidan angeläget att få fram uppgifter för att rätt kunna bedöma om förundersökning skall inledas.

Enligt regeringens mening kan polisens begränsade möjligheter att ställa kompletterande frågor till ett företag som lämnat uppgifter om misstänkt penningtvätt inte anses tillfredsställande. Gällande sekretessbestämmelser bör därför mjukas upp så att informationsutbytet mellan företag och myndighet kan förbättras. Effektivitetsskäl talar för att polisen bör ges möjlighet att erhålla kompletterande upplysningar av ett företag som gjort en anmälan enligt penningtvättslagen.

Syftet med en bestämmelse om möjlighet att ställa kompletterande frågor vid utredning om penningtvätt är inte att ge polisen en allmän befogenhet att ta del av sekretessbelagda uppgifter utan att polisen i ett konkret ärende skall kunna erhålla tillräcklig information för bästa möjliga beslutsunderlag. Den sekretess som gäller hos finanspolisen för lämnade uppgifter måste enligt regeringens mening anses tillräcklig för att skyddet för den personliga integriteten skall upprätthållas för den som uppgiften avser.

Regeringen framhåller vidare att polisen i sitt utredningsarbete även kan ha skäl att anta att ett annat uppgiftsskyldigt företag varit inblandat i en anmäld transaktion. I vissa fall torde en enskild transaktion endast utgöra ett led i en lång kedja av transaktioner som utgör penningtvätt och som berör flera finansiella institut. Genom att flera olika sådana företag utnyttjas minskar möjligheterna för polis och åklagare att kartlägga och komma åt betalningsströmmarna. Regeringen anser att skyldighet att besvara frågor från finanspolisen bör införas även i dessa fall. Det ligger i sakens natur att de frågor som i praktiken kan komma att ställas till annat företag än det primärt uppgiftslämnande blir av kompletterande art (prop. s. 49 f).

Utskottet vill för sin del understryka vikten av att hänsynen till enskildas integritet beaktas i det brottsbekämpande arbetet. Det kan dock inte undvikas att integritetshänsynen måste vägas mot intresset av effektivitet i brottsbekämpningen. Enligt utskottets mening är det tydligt att den föreslagna möjligheten för polisen att infordra kompletterande uppgifter från ett företag som lämnat upplysningar om misstänkt penningtvätt är ägnad att befrämja en effektivare bekämpning av ifrågavarande slag av brott. Förslaget torde samtidigt medföra att berörda företag kan lämna kompletterande uppgifter utan att riskera skadeståndsskyldighet. Att även andra företag än det som lämnat de ursprungliga uppgifterna enligt förslaget blir skyldiga att lämna kompletterande uppgifter, anser utskottet vara en lämplig ordning för att komma till rätta med penningtvättstransaktioner som berör flera finansiella institut. Det bör framhållas att plikten att lämna kompletterande uppgifter endast gäller företag som omfattas av penningtvättslagen. Utskottet vill vidare understryka att det hos finanspolisen råder samma sekretessbestämmelser som hos polisväsendet i övrigt. Sammanfattningsvis anser utskottet att de fördelar som förslaget innebär för brottsbekämpningen överväger de nackdelar det kan ha från integritetssynpunkt. Med det anförda avstyrker utskottet motion Ju3 i nu behandlad del.

Straff för överträdelse av penningtvättslagen

I motion Ju3 (m) begärs att regeringen på nytt skall överväga förslaget till bestämmelse i penningtvättslagen om straff för den som åsidosätter granskning- eller uppgiftsskyldigheten enligt 9 § samma lag. Motionärerna anser bl.a. att i Justitiedepartementet pågående beredningsarbete avseende straffansvar för juridiska personer och deras ställföreträdare bör avvaktas.

Enligt förslagets 14 § skall den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosätter skyldigheten enligt 9 § att granska eller lämna uppgift till polisen om misstänkta penningtvättstransaktioner dömas till böter. Detsamma skall gälla den som bryter mot det s.k. meddelandeförbudet i 11 §. Detta förbud

innebär att ett företag, dess styrelseledamöter eller anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att en granskning skett eller att uppgifter har lämnats till polisen eller att polisen genomför en undersökning.

I propositionen anför regeringen i huvudsak följande. Penningtvättslagen innehåller för närvarande inga bestämmelser om straff för den som överträder lagen. Enligt artikel 14 i EG:s penningtvättsdirektiv skall emellertid varje medlemsstat vidta de åtgärder som behövs för en fullständig tillämpning av alla bestämmelser i direktivet och särskilt föreskriva vilka påföljder som skall gälla vid överträdelse av regler som antagits på grund av direktivet. EFTA Surveillance Authority (ESA) undersökte under år 1994 hur Sverige hade genomfört penningtvättsdirektivet. Enligt ett yttrande av ESA med anledning av denna undersökning skulle det ligga närmare den tolkning av direktivet som gjorts av andra medlemsstater att anta påföljdsbestämmelser i form av böter eller fängelse för brott mot bestämmelser i penningtvättslagen. ESA framhöll att alla medlemsstater, när direktivet antogs, förbundit sig att vidta alla nödvändiga ändringar i sin strafflagstiftning samt att vissa EES-stater infört straffbestämmelser.

När det gäller *sanktioner mot företag* som omfattas av penningtvättslagen, erinrar regeringen om att det svenska straffsystemet bygger på principen att endast fysiska personer kan begå brott och straffas för dessa. Detta förhållande utesluter emellertid inte att juridiska personer i vissa fall kan drabbas av sanktioner eller andra betungande rättsverkningar till följd av brott eller andra överträdelser som begås i den verksamhet som bedrivs. Om ett tillståndspliktigt företag som omfattas av penningtvättslagen inte följer de regler om interna rutiner och utbildning av personal som följer av 13 § penningtvättslagen samt av Finansinspektionens allmänna råd och föreskrifter, kan Finansinspektionen meddela företaget varning eller i sista hand återkalla tillståndet att driva den tillståndspliktiga verksamheten. Vissa företag kan även meddelas erinran.

Regeringen framhåller att en översyn av vissa rörelse- och tillsynsregler på bankområdet för närvarande görs av Banklagskommittén (FI 1995:09) som enligt sina direktiv skall överväga bl.a. behovet av ändrade regler för Finansinspektionens ingripanden och sanktioner. Inom Regeringskansliet pågår samtidigt beredningen av Företagsbotsutredningens betänkande Straffansvar för juridiska personer (SOU 1997:127) vari föreslås att straffansvar för juridiska personer skall införas och sanktionsavgifter som konkurrerar med straffbestämmelser tas bort. Regeringen anser mot denna bakgrund att beredningen av frågan om att införa sanktionsbestämmelser mot de företag som omfattas av penningtvättslagen bör samordnas med det nyssnämnda utrednings- och beredningsarbetet. Regeringen avstår därför från att lägga fram förslag om sanktioner mot företag som bryter mot penningtvättslagen (prop. s. 60 f).

Vad gäller *straffansvar för personer som är verksamma i uppgiftsskyldiga företag* erinrar regeringen om att en sådan person som uppsåtligen medverkar till penningtvätt kan dömas enligt brottsbalkens bestämmelser om häleri. Att bryta mot de administrativa bestämmelserna i penningtvättslagen eller mot Finansinspektionens föreskrifter genom att åsidosätta granskning- eller

uppgiftsskyldigheten i 9 § eller meddelandeförbudet i 11 § är däremot inte straffsanktionerat i dag.

Regeringen framhåller att det för att bekämpningen av penningtvätt skall bli så effektiv som möjligt är nödvändigt att den lagstiftning som finns på området efterlevs av de personer som är verksamma i berörda företag. Detta torde gälla såväl anställda i företagen, t.ex. säkerhetsansvariga, som styrelseledamöter och verkställande direktörer. Straffrättsliga sanktioner för brott mot penningtvättslagens administrativa bestämmelser bör därför införas.

Efter att ha redogjort för vissa remissynpunkter rörande fördelningen av straffansvaret inom företag anför regeringen att principerna för det s.k. företagaransvaret torde kunna sammanfattas på följande sätt. Ansvaret åvilar i fråga om aktiebolag och andra juridiska personer med likartad struktur främst styrelsen och den verkställande direktören. I de flesta större företag måste arbetsuppgifter och ansvar som primärt åvilar företagsledningen delegeras nedåt i organisationen. Det är nödvändigt dels av effektivitetsskäl, dels för att företagsledningen i praktiken inte kan ha kontroll över all verksamhet. Genomförs delegeringen på ett korrekt sätt, medför den i allmänhet också att straffansvaret flyttas från företagsledningen till den som arbetsuppgiften delegerats till. Härför förutsätts dock att företagsledningen har organiserat företagets verksamhet på ett rationellt sätt och utsett kompetenta befattningshavare samt sett till att erforderliga instruktioner lämnats. Det fordras vidare att den som fått ansvaret delegerat till sig också har tillräckliga beslutsbefogenheter och ekonomiska resurser för att vidta de åtgärder som är påkallade. Företagsledaren är alltid skyldig att skapa förutsättningar för en betryggande tillsyn och kontroll även om han inte kan utöva den själv. Det bör emellertid observeras att företagsledningens ansvar inte upphör ens efter en korrekt utförd delegering. Skulle företagsledningen känna till eller borde den känna till att arbetsuppgifter som delegerats inte utförts på ett godtagbart sätt, kan den hållas straffrättsligt ansvarig för att den inte ingripit för att rätta till förhållandena.

Regeringen framhåller att det grundläggande ansvaret för att bestämmelserna i 9 § penningtvättslagen om gransknings- och uppgiftsskyldighet efterlevs i första hand åvilar företagsledningen. En sanktionsbestämmelse avseende överträdelse av 9 § skulle således träffa företagsledningen eller den till vilken ansvaret delegerats eller bådadera.

Regeringen understryker att det skulle föra för långt att ålägga samtliga anställda i ett företag, oavsett befattning, straffrättsligt ansvar. Straffansvaret bör därför begränsas så att det i enlighet med principerna för företagaransvar träffar personer i ledande ställning. Annan personal som i strid med instruktioner från arbetsgivaren underlåter att fullgöra den gransknings- och uppgiftsskyldighet som åligger företaget kan i stället bli föremål för åtgärder enligt arbetsrätten. Härvid torde närmast reglerna om avsked och uppsägning i lagen (1982:80) om anställningsskydd komma i fråga.

Straffansvaret bör enligt regeringen inte inträda endast vid brott mot uppgifts- och granskningsskyldigheten utan vid överträdelse av meddelandeförbudet. Meddelandeförbudet gäller dock uttryckligen såväl styrelseledamöter som anställda i företaget (prop. s. 62 f).

Utskottet anmärker inledningsvis att frågan om straffansvar för företrädare för juridiska personer övervägts av Straffansvarsutredningen (Ju 1994:04). Utredningen ansåg att det fanns behov av en lagbestämmelse av innebörd att en företrädare för en juridisk person skall kunna straffas om straffansvar är föreskrivet för någon i särskild ställning och denna ställning innehas av en juridisk person. Straffansvarsutredningen avstod emellertid från att lägga fram något förslag och hänvisade till att frågan skulle komma att behandlas av Företagsbotsutredningen (SOU 1996:185 s. 409 f).

Sistnämnda utredning har uttalat att de nuvarande principerna för straffrättsligt företagaransvar fått en lämplig utformning men att de bör ges konkret lagstöd. Enligt utredningens uppfattning bör en sådan bestämmelse reglera frågan om ansvar när en juridisk person innehar ställning som specialsubjekt enligt ett straffstadgande. Den bör vidare reglera frågan om ansvaret för överträdelser i en juridisk persons verksamhet till följd av brister i tillsynen och kontrollen av denna samt möjligheterna att delegera ansvar för överträdelser i en juridisk persons verksamhet. Innebörden av bestämmelsen är att ansvaret primärt skall åvila den som ingår i den juridiska personens verkställande ledning med motsvarande möjlighet till delegation som enligt gällande rätt (SOU 1997:127 del A s. 317 f).

När det gäller propositionen i förevarande del instämmer utskottet i regeringens bedömning att en effektiv bekämpning av penningtvätt fordrar att de administrativa bestämmelserna i penningtvättslagen straffsanktioneras. Som regeringen funnit bör straffsanktionerna avse bl.a. överträdelse av granskning- och uppgiftsskyldigheten i 9 §. Såvitt avser frågan om företag som bryter mot penningtvättslagen bör drabbas av straffsanktioner delar utskottet regeringens uppfattning att beredningen av förslagen i betänkande SOU 1997:127 bör avvaktas. Att beredningen av de nämnda, principiellt vittgående, förslagen bör inväntas utgör emellertid enligt utskottets mening inget skäl att inte nu införa straffsanktioner i penningtvättslagen. Det torde inte möta några svårigheter att med ledning av de i rättspraxis utbildade principerna om företagaransvar straffa ansvariga personer i företag som bryter mot 9 §. Utskottet vill i detta sammanhang understryka att dessa principer kan medföra ansvar även för personer som inte intar en ledande ställning, under förutsättning att en straffrättsligt relevant delegation ägt rum.

Mot bakgrund av det nu anförda kan utskottet inte finna skäl varför regeringens förslag i denna del skulle övervägas på nytt. Utskottet avstyrker motion Ju3 i nu ifrågavarande del.

Revisors anmälningsplikt vid brottsmisstanke

I motion Ju3 (m) yrkas, som motionen får förstås, avslag på förslaget att aktiebolags revisorer skall vara skyldiga att ingripa vid misstänkta fall av penningtvätt. Motionärerna yrkar vidare att riksdagen av regeringen begär förslag till nya regler om revisors agerande av brottsmisstanke med utgångspunkt i att revisorn bör ha en *rätt* och inte en *skyldighet* att ingripa mot brott.

Enligt den ordning som gällde till utgången av år 1998 var en revisor i ett aktiebolag inte skyldig att göra anmälan till polis eller åklagare, om han misstänkte att det hade begåtts brott inom ramen för bolagets verksamhet.

Tvärtom begränsades hans möjligheter att göra sådana anmälningar av den tystnadsplikt som gäller för revisorer enligt aktiebolagslagen (1975:1385), lagen (1995:528) om revisorer och revisorsorganisationernas föreskrifter om god revisorssed. Tystnadsplikten innebar i nu aktuellt hänseende att han inte fick lämna uppgifter till polis eller åklagare, om uppgiftslämnandet skulle medföra skada för bolaget. I sådana fall var revisorns möjligheter att reagera – utöver genom påpekanden och erinringar till företagsledningen – väsentligen inskränkta till att anmärka på förhållandet i revisionsberättelsen eller i en sådan anmälan till Patent- och registreringsverket som en revisor skall avge vid förtida avgång.

Hade förundersökning inletts, var revisor visserligen skyldig att, utan hinder av tystnadsplikten, besvara frågor från förundersökningsledaren. Enligt Kommerskollegiums tillsynspraxis fick emellertid en auktoriserad eller godkänd revisor inte utan tillstånd av bolaget själv anmäla brott, som han uppdagat vid sin granskning, ens om dessa var av den art att de skulle anmärkas i revisionsberättelsen. En närmare redogörelse för de nu berörda reglerna återfinns i Aktiebolagskommitténs betänkande Aktiebolagets organisation (SOU 1995:44) s. 228 f.

Genom lagstiftning som trätt i kraft den 1 januari 1999 har betydande förändringar gjorts i hittillsvarande regler om tystnadsplikt för auktoriserade och godkända revisorer i aktiebolag (prop. 1997/98:99, bet. 1997/98:LU26, rskr. 1997/98:257, SFS 1998:760). Enligt 10 kap. 38 § aktiebolagslagen (1975:1385) gäller sålunda att en revisor är skyldig att ingripa, om han finner att det kan misstänkas att en styrelseledamot eller verkställande direktör inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till vissa typer av brott. Det rör sig om vissa bedrägeri-, förskingrings- och trolöshetsbrott, vissa brott mot borgenärer, mutbrott, bestickning och vissa skattebrott. Gemensamt för brotten är att de skall kunna föranleda fängelse i minst två år.

En revisor som finner att det föreligger en brottsmisstanke av angivet slag skall utan oskäligt dröjsmål underrätta styrelsen om sina iakttagelser. Han behöver dock inte lämna någon underrättelse, om det kan antas att styrelsen inte skulle vidta några skadeförebyggande åtgärder med anledning av underrättelsen eller en underrättelse av annat skäl framstår som meningslös eller stridande mot syftet med underrättelseskyldigheten (10 kap. 39 §). Revisorn skall, om de skadliga effekterna av gärningen inte avhjälps och anmälan till åklagare eller polis inte heller sker, senast två veckor efter underrättelsen lämna sitt uppdrag samt själv göra anmälan till åklagare. Har revisorn bedömt att underrättelse skulle vara meningslös, skall han utan oskäligt dröjsmål avgå och göra anmälan till åklagare, om så inte redan skett (10 kap. 40 §).

I sina motiv för de nämnda reglerna framhöll regeringen att det dittills rådande rättstillståndet inte var tillfredsställande. Regeringen underströk att en revisor enligt svensk bolagsrätt är ett bolagsorgan och samtidigt en bolagets syssloman. Han verkar inte enbart i bolagets och aktieägarnas intresse. Hans uppgift är också att skydda utomståendes intressen, såsom kreditgivare, andra kontraktsparter och de anställda. Enligt regeringens mening var det därför naturligt att de civilrättsliga reglerna kring revisionen utformades så att revisorn på ett effektivt sätt kunde ingripa mot sådana oegentligheter i

bolaget som riktade sig mot detta eller dess intressenter. I ett sådant regelverk kunde regler om skyldighet eller rätt att anmäla brottsmisstankar till polis eller åklagare bli en verksam del. Det förhållandet att sådana också kunde bli betydelsefulla medel i kampen mot ekonomisk brottslighet minskade naturligtvis inte deras värde. Regler av detta slag låg alltså väl i linje med revisorns kontrollerande funktion.

När det sedan gällde spörsmålet om revisorn skulle ha en *skyldighet* eller en *rätt* att anmäla brott, uttalade regeringen att övervägande skäl talade för en anmälningsskyldighet. En ordning där revisorn hade endast en rätt – men inte en skyldighet – att anmäla brottsmisstankar skulle innebära vanskliga överväganden för revisorn. Det skulle också innebära en risk för att revisorn skulle låta bli att anmäla brottsmisstankarna även när en anmälan var i bolagsintressenternas intresse. Till detta kom att en ordning där revisorn i vissa fall var skyldig att göra polisanmälan torde ha en avsevärt större preventiv effekt; företagsledningen skulle i det fallet veta att utrymmet för att ”förhandla” med revisorn var obefintligt (prop. 1997/98:99 s.154 f).

Lagutskottet delade regeringens bedömning (bet. 1997/98:LU26 s.28 f).

I den nu förevarande propositionen anför regeringen att penningtvätt ofta utförs med uppsåt att dölja eller dra nytta av allvarlig brottslighet och inte sällan utgör ett slutled i den organiserade brottsligheten. Ett företag som utnyttjas för penningtvätt kan därmed finansiera sin verksamhet med kapital från brottslig verksamhet. Detta är ett väldokumenterat problem i exempelvis restaurang- och byggbranschen samt i taxinäringen. De svarta pengarna skapar ett kretslopp genom penningtvätt och nya rörelser genereras. Sammantaget anser regeringen att penningtvättens särskilt allvarliga karaktär samt revisorernas möjligheter att upptäcka brottslighet i samband därmed motiverar att revisorns anmälningsskyldighet utsträcks till att omfatta också brottsliga förfaranden av penningtvättskaraktär. Anmälningsskyldigheten bör i enlighet därmed avse misstanke om sådana gärningar som är straffbara enligt den föreslagna bestämmelsen om penninghäleri i 9 kap. 6 a § brottsbalken (prop. s. 67 f).

Enligt regeringens uppfattning torde revisorn kunna underlåta underrättelse till styrelsen vid misstanke om penninghäleri, eftersom styrelsen knappast kan vidta några skadeförebyggande åtgärder i dessa fall samt en underrättelse även i övrigt skulle framstå som meningslös (prop. s. 80).

Utskottet konstaterar inledningsvis att principerna för revisors skyldighet att agera vid brottsmisstanke regleras i aktiebolagslagen och därför inte skall prövas i detta ärende. Utskottet finner för sin del att de skäl regeringen anfört för att låta penninghäleri ingå i brottskatalogen i 10 kap. 38 § aktiebolagslagen är övertygande. Med det anförda avstyrker utskottet motion Ju3 i denna del och tillstyrker regeringens förslag.

Övrigt

Under ärendets behandling har Svenska Bankföreningen företrätt inför utskottet och lagt fram synpunkter på två i propositionen behandlade frågor. Den första av dessa frågor rör tiden för gallring hos uppgiftsskyldiga företag av uppgifter som dessa lämnat till Finanspolisen. Enligt förslaget till 6 § 4

lagen om penningtvättsregister skall uppgifter i ett sådant register gallras senast ett år efter det att uppgifter lämnats med stöd av 9 § andra stycket penningtvättslagen. Bankföreningen har anfört att denna gallringstid bör bestämmas till fem år och därvid anfört bl.a. att den föreslagna korta lagringstiden försvårar bankernas möjligheter att leva upp till skyldigheten att anmäla misstänkt penningtvätt.

Riksdagen antog på våren 1998 förslag till en ny polisregisterlagstiftning som bl.a. innefattade en polisdatalag (prop.1997/98:97, bet.1997/98:JuU20, rskr. 1997/98:276, SFS 1998:620–622). Lagstiftningen kan förväntas träda i kraft under det första halvåret 1999. Utskottets överväganden i det följande utgår från den nya lagstiftningen.

När penningtvättslagen infördes, framhölls i förarbetena att uppgiftsskyldigheten enligt 9 § penningtvättslagen avser uppgifter om transaktioner som är misstänkta i lagens bemärkelse (prop. 1992/93:207 s. 20 f). Förslagen i den nu förevarande propositionen innebär att berörda företag härutöver på begäran av Finanspolisen skall lämna de ytterligare uppgifter som behövs för utredningen om penningtvätt.

Enligt 1 § förslaget till lag om penningtvättsregister skall lagen gälla utöver personuppgiftslagen (1998:204) vid automatiserad behandling av personuppgifter i fråga om sådan penningtvätt som avses i 1 § penningtvättslagen. I motiven till bestämmelsen framhåller regeringen att det enligt 21 § första stycket personuppgiftslagen är förbjudet för andra än myndigheter att behandla personuppgifter om bl.a. lagöverträdelser som innefattar brott. Med hänsyn till det starka samhälleliga intresset av att bekämpa penningtvätt bör, enligt regeringens uppfattning, de företag som omfattas av uppgiftsskyldighet enligt penningtvättslagen ges en lagstadgad möjlighet att med hjälp av automatisk databehandling föra register över uppgifter som de lämnat med stöd av nämnda lag. För att den personliga integriteten skall skyddas så långt som möjligt och de krav på skyddsåtgärder som följer av EG-rätten uppfyllas, måste emellertid ramarna för sådana register noggrant anges. Gränserna för registreringen bör därför framgå direkt av lagen (prop. s. 55 f).

Enligt förslaget till lag om penningtvättsregister får företag som omfattas av penningtvättslagen föra penningtvättsregister över sådana uppgifter som de lämnat med stöd av 9 § andra stycket nämnda lag (2 § förslaget). Registret får föras för att förhindra att företaget utnyttjas för penningtvättstransaktioner och för att företaget skall kunna fullgöra sin uppgiftsskyldighet enligt 9 § andra stycket penningtvättslagen (3 §). Registret får endast innehålla namn, person- eller organisationsnummer och adress, kontonummer eller motsvarande samt de övriga uppgifter som lämnats med stöd av nyssnämnda lagrum (4 §). Har uppgifter lämnats, skall dessa gallras senast ett år efter uppgiftslämnandet (6 § 4).

I fråga om motiven för gallringsbestämmelsen anför regeringen att det, för att skydda den personliga integriteten så långt som möjligt, är lämpligt att tidsgränsen för gallring av personuppgifter framgår direkt av lagen. I personuppgiftslagen anges att personuppgifter inte skall bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen. Regeringen anser därför att en tidsfrist om ett år är rimlig. Tidsfristen bör löpa från den dag då uppgifterna lämnades till Finanspolisen (prop. s. 57).

När det gäller behandlingen av sådana personuppgifter som lämnas till Finanspolisen av företag som är uppgiftsskyldiga enligt penningtvättslagen, aktualiseras i första hand bestämmelserna i polisdatalagen (1998:622). I sammanfattning innebär dessa, såvitt avser automatiserad behandling av personuppgifter i samband med misstanke om brottslig verksamhet, t.ex. penningtvätt, följande. Finanspolisen kan inleda en s.k. särskild undersökning avseende penninghäleri. Med särskild undersökning avses en undersökning som innebär insamling, bearbetning och analys av uppgifter i syfte att ge underlag för beslut om förundersökning eller om särskilda åtgärder för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott. I en sådan undersökning kan personuppgifter behandlas. De skall gallras efter ett år. Uppgifterna får dock behandlas under längre tid, om det är av särskild betydelse för att den särskilda undersökningen skall kunna avslutas (se 14 och 16 §§ polisdatalagen jämförd med 3 § samma lag). Härutöver kan Finanspolisen föra kriminalunderrättelseregister. Ett sådant register får föras endast för att ge underlag för beslut om särskilda undersökningar eller underlätta tillgången till allmänna uppgifter med anknytning till underrättelseverksamhet. I kriminalunderrättelseregister får – med visst undantag som här saknar intresse – endast förekomma personuppgifter om den som skäligen kan misstänkas för allvarlig brottslig verksamhet. Sådana uppgifter skall gallras senast tre år efter det att uppgifter om att denne skäligen kan misstänkas för att ha utövat eller komma att utöva allvarlig brottslig verksamhet senast infördes. Har en särskild undersökning som rör en registrerad person inletts, får dock uppgifterna stå kvar till dess att undersökningen har avslutats (se 17, 19 och 21 §§ polisdatalagen).

Utskottet vill för sin del anföra följande. Utskottet har i princip inga invändningar mot den reglering regeringen föreslår. Utskottet godtar alltså det avsteg som förslaget innebär från det principiella förbudet i 21 § personuppgiftslagen för annan än myndigheter att behandla personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott.

När det gäller gallringsfristen för uppgifter i företagens register måste en rad överväganden göras. Här bör inledningsvis konstateras att endast sådana uppgifter som *har anmälts* till Finanspolisen får föras in i företagens register. Vidare gäller att om en uppgift i ett penningtvättsregister gallrats, detta inte innebär att uppgiften inte längre är åtkomlig. Underlaget för transaktionen finns kvar hos företaget om det inte har överlämnats till Finanspolisen och kan identifieras med ledning av de uppgifter som Finanspolisen förfogar över. Det måste också beaktas att syftet med registren inte är att göra det möjligt för banker och andra företag att bedriva spaning mot personer som misstänks för penningtvätt. Detta är en polisiär uppgift som skall handhas enligt de regler som gäller för polisens spaning och förundersökningsverksamhet. I stället handlar det i första hand om att förhindra att ett företag vid upprepade tillfällen utnyttjas för penningtvättstransaktioner. Det finns, som Svenska Bankföreningen påpekat, en risk att personer som ägnar sig åt penningtvätt anpassar sig till regelsystemet och sprider ut sina transaktioner över tiden. Hur stor den risken är, är omöjligt att bedöma – utskottet nöjer sig med att konstatera att varken Penningtvättutredningen eller regeringen funnit skäl att ta hänsyn härtill.

Enligt utskottets mening bör det avgörande mot den angivna bakgrunden vara skyddet för den personliga integriteten. Uppgifterna i ett penningtvättsregister är sådana uppgifter som normalt återfinns i olika polisregister, i första hand register som förs i kriminalunderrättelseverksamhet. Dessa register är av hänsyn till den personliga integriteten kringgärdade med bestämmelser om åtkomst och gallring. Gallringsfristen för personuppgifter i kriminalunderrättelseverksamhet är normalt ett år. Enligt utskottets mening måste det föreligga starka skäl för att utsträcka tiden härutöver i fråga om de hos företagen förda penningtvättsregistren. Några sådana skäl föreligger enligt utskottets bedömning för närvarande inte. Utskottet instämmer alltså i regeringens uppfattning att en ettårig gallringsfrist är rimlig.

Den andra frågan som aktualiserats av Bankföreningen gäller att den föreslagna penningtvättslagen endast är tillämplig på automatiserad behandling av personuppgifter. Enligt vad Bankföreningen upplyst förekommer det alltjämt att företag, som är uppgiftsskyldiga enligt penningtvättslagen, för manuella register över uppgifter som de lämnat till Finanspolisen. I den mån sådana register innehåller personuppgifter torde de träffas av förbudet i 21 § första stycket personuppgiftslagen.

Enligt utskottets mening finns det inte skäl att i detta lagstiftningsärende inta en mera restriktiv inställning till manuell behandling av personuppgifter än till automatiserad sådan. Regeringen kan visserligen i princip med stöd av 21 § andra stycket personuppgiftslagen meddela undantag från förbudet i paragrafens första stycke. Enligt utskottets mening bör emellertid de uppgiftsskyldiga företagens rätt att föra manuella penningtvättsregister likaväl som automatiska register framgå direkt av lagen. Utskottet föreslår därför att 1 § lagen om penningtvättsregister utformas så att den omfattar såväl automatiserad som manuell behandling av personuppgifter.

I övrigt har utskottet ingenting att anföra i anledning av propositionen eller motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *utökad uppgiftsskyldighet*

att riksdagen med avslag på motion 1998/99:Ju3 yrkande 3 antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt såvitt avser 9 §,

res. 1 (m)

2. beträffande *straff för överträdelse av penningtvättslagen*

att riksdagen med avslag på motion 1998/99:Ju3 yrkande 1 antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om åtgärder mot penningtvätt såvitt avser 14 §,

res. 2 (m)

3. beträffande *förslaget till lag om ändring i lagen om åtgärder mot penningtvätt i övrigt*

att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om åtgärder mot penningtvätt i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan ovan,

4. beträffande *revisors anmälningsplikt vid brottsmisstanke*
att riksdagen med avslag på motion 1998/99:Ju3 yrkande 4 antar regeringens förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),

res. 3 (m)

5. beträffande *manuella penningtvättsregister*
att riksdagen antar regeringens förslag till lag om penningtvättsregister såvitt avser 1 § med den ändringen att ordet ”automatiserad” utgår ur paragrafen,

6. beträffande *lagförslagen i övrigt*
att riksdagen antar regeringens förslag till
a) lag om ändring i brottsbalken,
b) lag om penningtvättsregister i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan ovan.

Stockholm den 2 februari 1999

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Frisk (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp) och Kjell Eldensjö (kd).

Reservationer

1. Utökad uppgiftsskyldighet (mom. 1)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser att förslaget till utökad uppgiftsskyldighet för företag som omfattas av penningtvättslagen inger allvarliga betänkligheter från integritetssynpunkt. Enligt vår uppfattning har regeringen inte presenterat några övertygande skäl till varför hänsynen till den enskildes integritet i detta fall skall vika för intresset av en effektivare brottsbekämpning. Vi anser alltså att förslaget till ändring av 9 § penningtvättslagen bör avslås.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *utökad uppgiftsskyldighet*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ju3 yrkande 3 avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt såvitt avser 9 §,

2. Straff för överträdelse av penningtvättslagen (mom. 2)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

När det gäller förslaget om straff för den som bryter mot penningtvättslagens bestämmelser om granskning- och uppgiftsskyldighet, anser vi att detta borde ha övervägts grundligare. En fördjupad analys mot bakgrund av de i rättspraxis utbildade reglerna om företagaransvar hade sålunda varit önskvärd. Enligt vår uppfattning bör det utredningsarbete som pågår avvaktas innan ställning tas till hur straffbestämmelsen bör utformas. Regeringen får därefter återkomma till riksdagen med ett förslag om det behövs. Vi anser därför att förslaget till straffbestämmelse i penningtvättslagen såvitt avser brott mot granskning- eller uppgiftsskyldigheten bör avslås och att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att på nytt överväga vilka sanktionsregler som bör gälla vid överträdelse av den nämnda lagen i dessa delar.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *straff för överträdelse av penningtvättslagen*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju3 yrkande 1

dels antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt såvitt avser 14 § med den ändringen att paragrafen erhåller den i bilaga 2 som *Reservanternas förslag* betecknade lydelsen,

dels beslutar sådan ändring av övergångsbestämmelsen till regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt som föranleds härav,

dels ock som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 2.

3. Revisors anmälningsplikt vid brottsmisstanke (mom. 4)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser inte att revisorer i aktiebolag bör åläggas en skyldighet att anmäla misstankar om penningtvätt till åklagare. Vi står fast vid vår i annat lagstiftningsärende uttalade uppfattning att aktiebolags revisorer över huvud taget inte bör vara *skyldiga* att anmäla brott som de uppdagar under sin granskning av bolagets verksamhet. En annan sak är att revisorn bör ha *möjlighet* att agera vid sådan brottsmisstanke. Enligt vår mening är det emellertid för det ändamålet tillräckligt att revisorn ges en rätt att – utan hinder av tystnadsplikten – anmäla misstanke om vissa brott. Vi förutsätter att revisorsorganisationerna utarbetar regler för vad som i detta sammanhang skall utgöra god revisorssed. I konsekvens härmed anser vi att det nu aktuella förslaget om anmälningsskyldighet vid misstanke om penninghäleri bör avslås.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *revisors anmälningsplikt vid brottsmisstanke*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ju3 yrkande 4 avslår regeringens förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385).

Regeringens lagförslag

Reservanternas förslag till ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

Regeringens förslag	*Reservanternas förslag*
	14 §
Till böter döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet	Till böter döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot meddelandeförbudet i 11 §.
1. åsidosätter gransknings- eller uppgiftsskyldigheten enligt 9 § eller	
2. bryter mot meddelandeförbudet i 11 §.	

Innehållsförteckning

Sammanfattning ... 1
Propositionen ... 1
Motionen ... 1
Utskottet ... 2
Inledning ... 2
Ärendet och dess beredning ... 2
Gällande rätt ... 2
Propositionens huvudsakliga innehåll ... 5
Överväganden ... 6
Utökad uppgiftsskyldighet ... 6
Straff för överträdelse av penningtvättslagen ... 7
Revisors anmälningsplikt vid brottsmisstanke ... 10
Övrigt ... 12
Hemställan ... 15
Reservationer ... 16
1. Utökad uppgiftsskyldighet (mom. 1) ... 16
2. Straff för överträdelse av penningtvättslagen (mom. 2) ... 17
3. Revisors anmälningsplikt vid brottsmisstanke (mom. 4) ... 17

Bilagor
1. Regeringens lagförslag ... 19
2. Reservanternas förslag till ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt ... 29

Elanders Gotab, Stockholm 1999